

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Współczesne tendencje w diagnozie i terapii logopedycznej” (Chorzów, 10 października 2015)

W dniu 10 października 2015 roku w Chorzowie odbyła się Międzynarodowa Konferencja Logopedyczna pod tytułem „Współczesne tendencje w diagnozie i terapii logopedycznej”, zorganizowana przez Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego oraz Fundację Wiedzy i Dialogu Społecznego Agere Aude.

„Oddech jest [...] do wydawania głosu i zapewniania w ten sposób jestestwu wyższego szczęścia” – te słowa Arystotelesa świadczą nie tylko o nierozzerwalnej więzi oddychania i mówienia, dostrzeganej już w starożytności, ale przede wszystkim o niezwyklej roli słowa, które otwiera świat poznania, kultury oraz przestrzeń komunikacji społecznej. Problemy związane z zaburzeniami mowy lub trudnościami komunikacyjnymi budziły zainteresowanie od dawna, jednak dopiero od kilkudziesięciu lat dostrzega się konieczność wyodrębnienia dyscypliny naukowej zajmującej się profilaktyczno-diagnostyczno-terapeutycznymi właściwościami mowy zaburzonej – logopedii. Mimo że jest to stosunkowo młoda dziedzina, w krótkim czasie powstało w jej obrębie już wiele cennych i nowatorskich koncepcji badawczych. Logopedia cały czas się rozwija, czemu sprzyja nie tylko oryginalny przedmiot badań, ale także interdyscyplinarny charakter: jej zakres obejmuje bowiem zagadnienia medyczne, językoznawcze czy psychologiczne. Logopedia zmienia się na naszych oczach; jesteśmy też świadkami zmian, które wpływają na warunki rozwoju mowy, dlatego też szczególnie istotna jest organizacja wydarzeń, które sprzyjają podjęciu dyskusji na temat najnowszych badań naukowych, związanych z postępowaniem logopedycznym oraz analizą najnowszych rozwiązań praktycznych.

Międzynarodowa Konferencja Logopedyczna „Współczesne tendencje w diagnozie i terapii logopedycznej” stała się przestrzenią konfrontacji stanowisk dotyczących najnowszych badań i tendencji diagnostyczno-terapeutycznych specjalistów w dziedzinie logopedii z Polski, Czech, Słowacji, Włoch, Rosji, Wielkiej Brytanii oraz Stanów Zjednoczonych. Uczestnicy konferencji mieli okazję wziąć udział w pięciu wykładach mistrzowskich, pięciu panelach dyskusyjnych – podczas których łącznie wygłoszono ponad dwadzieścia referatów – oraz w sesji posterowej.

W sprawozdawczym ujęciu właściwym przedstawianemu opracowaniu nie zakłada się szczegółowego omawiania zagadnień merytorycznych poruszanych przez poszczególnych prelegentów. Szczęśliwie nie jest to konieczne, ponieważ w najbliższym czasie nakładem Wydawnictwa Harmonia Universalis ukaże się monografia wieloautorska, pod redakcją Danuty Pluty-Wojciechowskiej, zbierająca najważniejsze wystąpienia ze sprawozdawanego wydarzenia naukowego.

Licznie przybyłych uczestników przywitała główna organizatorka konferencji – Danuta Pluta-Wojciechowska (Uniwersytet Śląski w Katowicach), która w swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na znaczenie upowszechniania wiedzy na temat wyników najnowszych

badań w zakresie wybranych subdyscyplin logopedii. Następnie głos zabrała Magdalena Pastuch – dyrektor Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego, która zwięźle opisała osiągnięcia naukowo-badawcze śląskiego ośrodka logopedycznego działającego przy Instytucie Języka Polskiego. Następnie rozpoczęły się obrady plenarne, podczas których wykłady mistrzowskie wygłosili wybitni uczeni reprezentujący krajowe i zagraniczne ośrodki naukowo-badawcze.

Jako pierwszy swój referat przedstawił Stanisław Grabias (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin). Badacz w swoim wystąpieniu pt. *Język w diagnozowaniu umysłu* scharakteryzował logopedię jako naukę o biologicznych uwarunkowaniach języka oraz o zachowaniach językowych. Jego zdaniem, praktycy i teoretycy logopedii – podczas procedury oceny umysłowych, a także językowych umiejętności jednostki – powinni kierować się określonymi funkcjami i cechami języka. Wśród nich należy, zdaniem uczonego, wyróżnić wskazywaną przez strukturalizm i behawioryzm koncepcję języka jako bytu społecznego. W przywoływanej refleksji język jest także własnością człowieka oddzielającą go od świata przyrody. Na tę cechę zwracają uwagę przedstawiciele personalizmu, natyvizmu czy teorii neurobiologicznych.

Grabias zaprezentował także poszczególne funkcje języka oraz sprawności formacyjne, które, jak zaznaczył badacz, „budują umysł i warunkują czynności poznawcze”. W kolejnym wystąpieniu Julia Filatova (Moscow State Pedagogical University, Rosja) zwróciła uwagę słuchaczy na rozbieżności między polskimi i rosyjskimi wynikami badań logopedycznych. W swoim referacie zatytułowanym *Problematyka klasyfikacji zaburzeń mowy w Rosji i za granicą* zaprezentowała kliniczno-pedagogiczną klasyfikację zaburzeń mowy oraz związane z nią badania, które prowadzone były w Katedrze Logopedii Moskiewskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego przez zespół pod kierownictwem Lidii I. Bieliakowej. Z kolei w wykładzie Olgi Dlouhowej (CSc. Foniatricka Klinika, Czechy) rozwinięty został temat zapowiadany w tytule wystąpienia, a mianowicie *Centralne zaburzenia przetwarzania słuchowego – słuchanie dwuuszne – u dzieci z dysfazją rozwojową*. Oglądowi zostały poddane badania prowadzone wśród dzieci w wieku przedszkolnym z dysfazją rozwojową oraz wśród dzieci w wieku szkolnym z dysortografią (jako postacią przetrwałą dysfazji). Zastosowaną metodą badawczą był test rozdzielności słyszenia (TRS). Po krótkiej przerwie uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchać dwóch ostatnich wystąpień w ramach obrad plenarnych. Pierwszym z nich był referat Danuty Pluty-Wojciechowskiej pt. *Badanie pojęć u dzieci z zaburzeniami mowy. Implikacje diagnostyczne i terapeutyczne*. Prelegentka zwróciła uwagę zebranych na najważniejsze aspekty diagnozy i terapii ze szczególnym uwzględnieniem badania pojęć u dzieci z wykorzystaniem analizy prototypowej. Przedstawione zostały wyniki badań nad hierarchią terminów takich, jak: *kategoria nadrzędna, podstawowość hierarchiczna czy poziom konkretności*. Na końcu wystąpienia zaprezentowane zostały sposoby werbalizacji pojęć u dzieci z rozszczepem wargi i podniebienia oraz propozycje działań diagnostycznych i terapeutycznych. Obrady plenarne zakończył referat Henriette Langdon (San José State University, USA) zatytułowany: *Mój dwulatek nie mówi! Co mogę zrobić?* Wystąpienie przybliżyło zebranych problem nabywania umiejętności językowych przez dzieci dwuletnie oraz specyfikę tzw. *late talkers*, czyli dzieci zaczynających mówić o wiele później niż ich rówieśnicy.

W kolejnej części konferencji odbyła się sesja posterowa, podczas której zaprezentowane zostały propozycje terapeutyczne oraz diagnostyczne, a także wyniki badań z zakresu: zaburzeń głosu i artykulacji (postery: *Objaw „cocktail party syndrome” u dzieci z rozszczepem kręgosłupa – próba analizy poznawczej*, autorka: Aurelia Malicka, Uniwersytet Śląski w Katowicach; *Zaburzenia głosu i artykulacji w schorzeniach neurologicznych*, autorka: Ewa Binkuńska, Uniwersytet Gdański; *Poziom rozwoju umiejętności językowych dzieci z wadą słuchu w kontekście współczesnych tendencji rehabilitacyjnych. Badania porównawcze*, autorki: Tamara Cierpiałowska, Agnieszka Ochman, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), wykorzystania muzyki w rehabilitacji (autorka posteru: Angela Tedesco, Rham Center, Włochy), porównania sprawności językowej monolingwalnych oraz bilingwalnych dzieci w wieku przedszkolnym (autorki posteru: Marta Węsierska, Emma Hajio-Thomas, Claudine Bowyer-Crane, University of York, Wielka Brytania) oraz opieki logopedycznej nad pacjentem w wieku starszym (plakaty: *Dysfagia i ryzyko żywieniowe w chorobie Parkinsona*, autorka: Anna Rita Dellomonaco, Azienda Ospedaliera Universitaria Policlinico di Bari; *Choroba Parkinsona: wpływ zespołu zaburzeń funkcji wykonawczych na procesy językowe*, autorka: Marilina Notarnicola, Giovanni Paolo Secondo Rehabilitation Centre, Włochy; *Skuteczność rehabilitacji poznawczej w chorobie Parkinsona z łagodnymi zaburzeniami funkcji poznawczych*, autorka: Valentina Lavermicocca, Giovanni Paolo Secondo Rehabilitation Centre, Włochy; *Holistyczna opieka nad pacjentem w wieku starszym z problemami z połykaniem, czyli o współpracy logopedy, dietetyka i pielęgniarki w Wielkiej Brytanii*, autorka: Agnieszka Prącik, The Grange Retirement Home Chertsey, Wielka Brytania).

Po przerwie rozpoczęły się obrady w pięciu sekcjach. Na panel pierwszy złożyły się referaty: Sławomira Śniatkowskiego z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, który omówił *Wybrane źródła wspólnych inspiracji w logopedii i lingwistyce edukacyjnej*; Katarzyny Węsierskiej z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Agaty Błachnio i Anety Przepiórki z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Kennetha St. Louisa z West Virginia University nt. *Zmiany postaw wobec jąkania się w Polsce – wstępne doniesienia z badań*; Katarzyny Herdy-Płonki z Śląskiego Uniwersytetu Medycznego prezentującej wystąpienie pt. *Wsparcie osób jąkających się w przestrzeni akademickiej – propozycje rozwiązań*, Marty Wysockiej z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin nt. *Oceny prozodii mowy* oraz Katarzyny Urbaniak i Joanny Rodzeń-Krawiec z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, które przedstawiły referat pt. *Poczucie zdrowienia jako jeden z elementów kompleksowej diagnozy i terapii osób jąkających się*. Analizy były skoncentrowane na zagadnieniach związanych z diagnozą i terapią zaburzeń mowy, najwięcej miejsca poświęcono terapii jąkania się.

W kolejnej sekcji można było wysłuchać wystąpień, w których znaczącą rolę odegrały studia przypadków. Pierwsza prelegentka, Irena Jaros (Uniwersytet Łódzki) wskazała na problemy z odróżnianiem wymowy gwarowej od wad wymowy na przykładzie form typu: *Trzi krziwe krziże*. Tematem referatu Lenki Dzdiovej (AquaKlim, Czechy) była *Ocena dysfunkcji orofacjalnych u dzieci z urazowym uszkodzeniem mózgu*, podczas gdy Ewa Gacka (Uniwersytet Łódzki) zaprezentowała wyniki badań nad czynnikami ryzyka wystąpienia nieprawidłowości w kształtowaniu się mowy u dzieci urodzonych przed terminem (wcześniaków) w świetle założeń profilaktyki logopedycznej. Wystąpienie Agnieszki Hamerlińskiej-Lateckiej (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) zwróciło uwagę słucho-

czy na pojęcie kompensacji będącej pozytywnym zjawiskiem w artykulacji. Ilustracją było studium przypadku osoby po resekcji języka. Ostatni z referatów, którego autorkami były Gabriela Lorens i Aleksandra Jakóbiak (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie), stanowił prezentację metody GORA, czyli gestów obrazujących ruchy artykulatorów.

Panel trzeci obfitował w wystąpienia z zakresu metod, technik i narzędzi diagnostycznych służących ocenie percepcji i ekspresji mowy, a większość referatów skoncentrowana była na fonetyce artykulacyjnej. Odczyty w tej części konferencji poświęcone zostały następującym zagadnieniom: wsparciu rodziców i pedagogów/nauczycieli we wczesnym wykrywaniu wad artykulacyjnych u dzieci w wieku przedszkolnym (Agnieszka Płusajska-Otto, Uniwersytet Łódzki), analizie dynamiki artykulacji z zastosowaniem artykulografii elektromagnetycznej (EMA) i kołowej macierzy mikrofonowej (Anita Lorenc, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin) oraz anatomii i fizjologii układu oddechowo-fonacyjno-artykulacyjnego stanowiących podstawy planowania terapii głosu (Barbara Sambor, Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna im. Ludwika Solskiego w Krakowie, Uniwersytet Śląski w Katowicach).

Wystąpienie Grażyny Guni (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) otworzyło panel czwarty. Badaczka opowiedziała o społeczno-kulturowym kontekście wielospecjalistycznej diagnozy i terapii osób z zaburzeniami słuchu i komunikacji. Problem kompetencji kulturowej jako przedmiotu zainteresowań współczesnej logopedii zaprezentował Mirosław Michalik (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie). Powiązania pomiędzy etiologią i symptomatologią afazji pierwotnej postępującej oraz nabytym zaburzeniem w nauce liczenia: akalkulią to problem omówiony w referacie Kateřiny Vitáskovej i Heleny Červinkovej (Palacky University in Olomouc, Czechy). Natomiast Justyna Serwin (Uniwersytet Śląski w Katowicach) zaprezentowała wstępne wyniki badań nt. pytań w mowie dziecka z rozszczepem podniebienia.

W sekcji piątej Irena Polewczyk (Uniwersytet Śląski w Katowicach) przedstawiła referat o tym, co jest istotne w diagnozie percepcji – rozważania dotyczyły dwóch kluczowych pojęć: głoski i sylaby. Renata Marciniak-Firadza (Uniwersytet Łódzki) w swoim wystąpieniu postawiła pytanie: *Czy NLP może być jednym z elementów terapii pacjenta z dyslalią wieloraką i zaburzeniami emocjonalnymi?* Zagadnienie funkcjonowania słuchu fonematycznego i kinestazji artykulacyjnej u dzieci z uszkodzeniami i/lub dysfunkcjami mózgowymi w eksperymentalno-klinicznym badaniu logopedycznym omówiła Marlena Kurowska (Uniwersytet Warszawski). Z kolei Ewa Jeżewska-Krasnodębska (Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie) zaprezentowała efekty badań nad rodzajami dyslalii obwodowych, jakie mogą wystąpić u dzieci w wieku 3–7 lat.

Na zakończenie konferencji odbyło się podsumowanie obrad w sekcjach, aby każdy z uczestników mógł dowiedzieć się, jakie problemy zostały poruszone we wszystkich panelach. Główne tezy i wyniki dyskusji w sekcjach zaprezentował Stanisław Grabias oraz przedstawicielki Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego: Magdalena Pastuch, Iwona Loewe, Mirosława Siuciak oraz Joanna Przyklenk. Po tych wystąpieniach oraz części podsumowującej, która obejmowała między innymi podziękowania gościom oraz organizatorom, a także przemówienia końcowe organizatorek konferencji: Danuty Pluty-Wojciechowskiej oraz prezes Fundacji Wiedzy i Dialogu Społecznego Agere Aude – Katarzyny

Sujkowskiej-Sobisz, nastąpiło zamknięcie Międzynarodowej Konferencji Logopedycznej pt. „Współczesne tendencje w diagnozie i terapii logopedycznej”.

Wydaje się, że dzięki bogatemu programowi, który obejmował wystąpienia przedstawicieli różnych ośrodków naukowo-badawczych, cel konferencji, jakim było poznanie i upowszechnianie tendencji dotyczących diagnozy i terapii logopedycznej, został osiągnięty. Mnogość oraz różnorodność wystąpień tylko potwierdziła, jak ważną dziedziną nauki jest logopedia oraz jak istotne jest śledzenie zmian, które zachodzą w jej obrębie. Konferencja stała się nie tylko miejscem spotkania wybitnych specjalistów, ale również przestrzenią umożliwiającą wymianę doświadczeń i spostrzeżeń jej słuchaczy – praktyków logopedii, nauczycieli i rodziców osób dotkniętych problemem zaburzeń mowy. Co warte szczególnego podkreślenia, uczestnicy konferencji w swoich wypowiedziach zwracali uwagę na problemy związane z edukacją przyszłych logopedów – zgodnie głosili tezę o konieczności zmian systemowych w odniesieniu do tego zawodu. Podkreślano zwłaszcza tendencję do wykształcania się różnych specjalizacji w obrębie logopedii, a także potrzebę przeniesienia uwagi z problemu na samego pacjenta. Na logopedów czeka ciągle wiele wyzwań, ponieważ współczesne życie społeczne prowadzi do nasilenia się rozmaitego rodzaju zaburzeń w rozwoju mowy.

Literatura

ARYSTOTELES, 1992: *O duszy*. W: *Dzieła wszystkie*. T. 3. SIWEK P., tłum. Warszawa.